

Izzivi in priložnosti za razvijanje medkulturne zmožnosti pri pouku jezika v gimnaziji

SIMONA PULKO

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija
simona.pulko@um.si

DOI: <https://doi.org/10.18690/um.5.2026.13>

ISBN 978-961-299-173-9 (pdf; Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba)

ISBN 978-961-6320-62-7 (pdf; Slavistično društvo Maribor)

Medkulturna in večjezična zmožnost je zmožnost posameznika za učinkovito vključevanje v večjezično in večkulturno družbo. Pri pouku se razvija s pomočjo učenja jezikov, ozaveščanja lastne identitete ter hkrati z razumevanjem, doživljanjem in udejanjanjem večjezikovne, raznojezikovne in medkulturne stvarnosti. Dijak se je zmožen sporazumevati v več jezikih ter izražati pozitivna stališča in vrednote do lastne kulture in drugih kultur. Prispevek prinaša analizo zastopnosti tovrstnih vsebin (in ciljev) v učnih načrtih za gimnazije (2011 in 2025) ter v učbeniških gradivih *Slovenščina 1–4: moč jezika* in izzive ter priložnosti, ki jih gradiva ponujajo.

Ključne besede: medkulturna zmožnost, jezikovni pouk, gimnazija, učni načrt, učbeniška gradiva, slovenščina

Intercultural and multilingual competence is an individual's ability to participate effectively in a multilingual and multicultural society. In education, such competence is developed through language learning, awareness of one's own identity, and at the same time through understanding, experiencing, and putting into practice multilingual, plurilingual, and intercultural realities. A student can communicate in several languages and express positive attitudes and values toward his own culture as well as other cultures. The paper presents an analysis of the representation of such content (and goals) in curricula for grammar schools (2011 and 2025) as well as in the textbooks *Slovenščina 1–4: moč jezika*, focusing on the challenges and opportunities these materials offer.

Keywords: intercultural competence, language teaching, grammar school, curriculum, textbooks, Slovene

Uvod¹

Jezik je osnovno sredstvo sporazumevanja, temelj narodne in jezikovne identitete ter prostor naših misli in predstav (Krapš Vodopivec, Puc, Ahačič 2021: 50). Ljudje smo bitja jezika, zato je pri pouku zelo pomembno spodbujanje uspešne dvosmerne komunikacije s temeljnim ciljem razvijanja (kritične) sporazumevalne zmožnosti (zlasti lastne jezikovne samozavesti) pri pouku slovenščine kot tudi pri pouku drugih jezikov in predmetnih področij, in sicer na vseh stopnjah formalnega izobraževanja ne glede na materni jezik posameznika². Sodobna učbeniška gradiva pri učečih se skozi koncept obravnave uzaveščajo, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov učeči se zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno, zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti in razlike med njimi. Pri razvijanju medkulturne zmožnosti je ključnega pomena izhajanje iz kulturnih zakonitosti primarnega okolja učečih se, prav tako pa tudi njihova aktivna vključitev v aktivnostih z raznovrstnimi jezikovnimi dejavnostmi, pri katerih je medkulturnost izražena. Razvijanje medkulturne zmožnosti je pomembno tako za tiste učeče se, ki se vključujejo v (slovenski) jezikovni prostor in izobraževalni sistem, kot tudi za tiste, ki jim je slovenščina materni jezik ali jezik izobraževanja/prvi jezik. Prispevek v izhodišče razvijanja medkulturne zmožnosti postavlja učeče se, ki jim je slovenščina materni jezik, tako pri analizi učnih načrtov za predmet slovenščina v gimnaziji kot v izbranem učbeniškem gradivu za gimnazije.

Vloga in položaj slovenščine v Sloveniji in v Evropski uniji

Slovenščina je v Republiki Sloveniji državni in uradni jezik ter eden od uradnih jezikov EU. Je materni jezik za Slovence v Sloveniji in Slovence, ki živijo zunaj meja RS (v sosednjih državah in po svetu), jezik okolja oz. drugi jezik za jezikovne manjšine v Sloveniji in tuji jezik za tujce.

¹ Raziskava je nastala v okviru *Raziskovalnega programa št. P6-0156 Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine*, ki ga financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

² V prispevku je za posameznike, posameznice, dijake, dijakinje, bralce, bralke ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Slovenščina je torej v okviru formalnega izobraževanja učni jezik na vseh stopnjah vzgoje in izobraževanja, torej pri vseh dejavnostih v vrtcu, pri (vseh) predmetih v osnovni šoli in vseh vrstah srednjih šol, v vseh študijskih programih³ in eno od področij dejavnosti v vrtcu in učni predmet v osnovni šoli ter v vseh vrstah srednjih šol.

Priporočilo Sveta Evropske unije (2018/C 189/01) v skupnem evropskem referenčnem okviru za jezike izpostavlja učenje jezikov, medkulturno razumevanje in sodelovanje kot podlago za opredeljevanje jezikovnih kompetenc, zlasti nanašajočih se na (tuje) jezike (1. in 14. načelo). Slovenija je podpisnica dokumenta osmih *Ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje: evropski referenčni okviru* (2018), kjer se prva kompetenca navezuje na pismenost (UL EU 2018/C 189/8), tj. je sposobnost prepoznati, razumeti, izraziti, ustvariti in razlagati koncepte, čustva, dejstva in mnenja v ustni in pisni obliki z uporabo vizualnega, zvočnega in digitalnega gradiva na vseh področjih in v vseh okoliščinah. Pomeni sposobnost uspešnega sporazumevanja in povezovanja z drugimi na ustrezen in ustvarjalen način. Izpostaviti velja tudi drugo kompetenca, ki se nanaša na večjezičnost (UL EU 2018/C 189/8): ta kompetenca določa sposobnost ustrezne uporabe različnih jezikov za učinkovito sporazumevanje. Zanj na splošno veljajo iste glavne razsežnosti spretnosti kot za pismenost: temelji na sposobnosti razumevanja, izražanja in razlage konceptov, misli, čustev, dejstev in mnenj tako v ustni kot pisni obliki (poslušanje, govor, branje in pisanje) v različnih ustreznih družbenih in kulturnih okoliščinah v skladu z željami ali potrebami posameznika. Jezikovne kompetence imajo zgodovinsko razsežnost, vključujejo pa tudi medkulturne kompetence. Zanje je potrebna sposobnost preskakovanja med različnimi jeziki in mediji, opisana v skupnem evropskem referenčnem okviru.

V *Resoluciji o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025* je kot osrednji cilj slovenske jezikovne politike opredeljeno (2021: 8) »[o]blikovanje skupnosti samostojnih govorcev in govork z razvito jezikovno oziroma sporazumevalno zmožnostjo v slovenščini, kakovostnim in učinkovitim znanjem drugih jezikov, z razvito bralno kulturo v slovenščini,

³ »Izjeme so študijski programi tujih jezikov; skupni študijski programi, ki se izvajajo s tujimi izobraževalnimi institucijami; študijski programi, ki jih visokošolski zavodi izvajajo v tujini; deli študijskih programov, ki jih izvajajo gostujoči visokošolski učitelji iz tujine; študijski programi ali deli študijskih programov, če se vzporedno izvajajo tudi v slovenskem jeziku, vendar se izvajanja v tujih jezikih ne financirajo iz javnih sredstev.« (Jesenšek 2024: 37)

z visoko stopnjo jezikovne samozavesti in z ustrezno stopnjo pripravljenosti za sprejemanje jezikovne in kulturne različnosti.« Kot »temelj vseh drugih pismenosti in [kot] ključna za razvijanje posameznikovih in posamezničinih sposobnosti ter njuno uspešno sodelovanje v družbi« je v *Nacionalni strategiji za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030* (2019: 3) opredeljena bralna pismenost.⁴

Medkulturna zmožnost

Medkulturna zmožnost je opredeljena kot zmožnost posameznika za učinkovito vključevanje v večjezično in večkulturno družbo s spoštovanjem kulturne raznovrstnosti, z zanimanjem za različne jezike ter za medkulturno sporazumevanje in je tesno povezana predvsem s ključnimi kompetencami pismenost, večjezičnost, državljanska kompetenca. Pri tem je pomembno, da se spoštuje jezikovno ozadje vsakega posameznika, materni jezik pripadnikov manjšin in/ali oseb z migrantskim ozadjem ter uradni jezik, jezike držav(e) kot skupnega okvira za sporazumevanje. V okviru državljanske kompetence je zanimanje za politična in družbeno-gospodarska gibanja, humanistiko in medkulturno sporazumevanje opredeljeno kot potrebno za pripravljenost na premagovanje predsodkov in sklepanje kompromisov, ko je to potrebno, in za zagotavljanje socialne pravičnosti ter poštenosti (*Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje: evropski referenčni okvir*, 2018).

Razvijanje medkulturne zmožnosti

Medkulturna zmožnost se ne nanaša zgolj na opazovanje podobnosti in razlik med kulturami, torej na poznavanje različnih kultur, temveč tudi na razvoj pozitivnega odnosa do različnih kultur, spretnosti kulturološko ustreznega komuniciranja in zavedanja sebe ter drugih. Je pomemben sestavni del oblikovanja identitete večjezičnih ljudi in osebnostnega razvoja posameznika, posameznice, tako bi moral biti razvoj medkulturne zmožnosti sestavni del vsakega namenskega učenja jezikov. Pomembno

⁴ O gradnikih bralne pismenosti v slovenskem (izobraževalnem) prostoru v Haramija (2020).

je, da ponudimo priložnost za izmenjavo kulturnih izkušenj in za razvoj pozitivnega odnosa do različnih kultur.

Medkulture zmožnost ni pomembna samo za uspešno sporazumevanje med dvema govorcema različnih jezikov, ampak tudi za vsesplošno razumevanje, in sicer pri interpretaciji besedil, sprejemanju tujega, ki izhaja iz razumevanja tega, preseganju predsodkov, poznavanju vsakdanjika, reševanju konfliktov ipd. Pomeni vstop v tujo kulturo, saj je učenje jezika tudi učenje kulture. Pri dijaku se tako razvija sposobnost percepcije sistemov, po katerih deluje družbena skupnost in posledično tudi sposobnost predvidevanja oz. zavedanja, kakšna je ustrezna reakcija v določeni situaciji (Horvat 2011: 111).

Medkulture zmožnost naj bi imel razvito vsak medkulture govorec. Skupni evropski referenčni okvir piše o usvajanju medkulture zmožnosti in razvijanju medkulture osebnosti, prav tako *Portfolio za evropske jezike*, v *Beli knjigi Sveta Evrope o medkulturenem dialogu* (Horvat 2011: 111) pa poudarjajo, da se mora medkulture zmožnost razvijati vse življenje, saj se ne more usvojiti sama po sebi, predvsem pa ni stalna. Zato se morajo cilji, ki jih zastavimo pri pouku (upoštevajoč učni načrt), prilagajati, obnavljati, po potrebi tudi spreminjati.

Pouk jezika ponuja veliko priložnosti za razvijanje medkulture zmožnosti, vendar je ne moremo obravnavati kot nekaj, kar je samo po sebi umevno in se usvaja mimogrede, zato jo je treba smiselno in premišljeno vključevati v pouk oz. učni proces.

Raziskava

Metodologija dela

Zaradi aktualnosti obravnavane teme razvijanje medkulture zmožnosti pri pouku jezika v gimnaziji sta bila najprej pregledana še aktualni učni načrt za predmet slovenščina za gimnazije (2008) in novo potrjeni učni načrt (2025). Na podlagi analize vsebin, ciljev, standardov oz. pričakovanih dosežkov, povezanih z razvijanjem medkulture zmožnosti, je bilo za preverjanje zastopanosti obravnavane teme izbrano učbeniško gradivo *Slovenščina: moč jezika 1–4*. V analizi je bila natančno pregledana in izpisana zastopanost medkulture komponent, izkazanih eksplicitno z izbranimi temami, z besedili ali besediščem ter osmišljena z jezikovnimi oz. s skupnimi cilji učnih načrtov.

Učni načrt za predmet slovenščina v splošni gimnaziji (UN 2008 in UN 2025)

Prispevek obsega analizo dveh učnih načrtov za predmet slovenščina za gimnazije, in sicer UN 2008 in UN 2025, ki stopi v veljavo s šolskim letom 2026/2027 (1. 9. 2026), zato bodo v nadaljevanju predstavljeni opredelitev predmeta, namen, vsebine, cilji in standardi oz. pričakovani rezultati obeh, nanašajoč se na obravnavno temo v prispevku.

Učni načrt za predmet slovenščina v splošni gimnaziji (UN 2008)

Učni načrt za predmet slovenščina v gimnazijah v poglavju *Opredelitev predmeta* poudarja, da je spoznavanje temeljnih dejstev in nosilcev zgodovine slovenskega jezika in književnosti eden izmed najpomembnejših pogojev za poglobljanje kulturne, domovinske in državljanske vzgoje, umeščanje reprezentativnih del slovenske ustvarjalnosti v evropske kulturne okvire pa prispeva k medkulturni in širši socialni zmožnosti (UN 2008: 5). Pri splošnih ciljih in kompetencah velja izpostaviti drugega od splošnih ciljev, ki poudarja kritično in razmišljujoče poslušanje ter branje besedil, razčlenjevanje in vrednotenje teh z različnih vidikov ter prepoznavanje morebitne manipulativnosti. Dijaki besedila umeščajo v časovni in kulturni kontekst, kar spodbuja razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (UN 2008: 6). V poglavju *Cilji in vsebine* pri temi *Oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi* si dijaki uzaveščajo vlogo prvega/maternega jezika in njegove prednosti pred tujimi jeziki ter oblikujejo poseben odnos do njega, vlogo slovenščine v RS in za njene državljane ter poseben odnos do nje kot do uradnega in državnega jezika, vlogo slovenščine in drugih jezikov v EU, vlogo jezikov manjšin v Sloveniji, vlogo slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu, večplastnost/raznoverstnost slovenščine in jezikov sploh (UN 2008: 8).

Pri temah *Razvijanje zmožnosti (uradnega) pogovarjanja*, *Razvijanje zmožnosti (uradnega) dopisovanja* in *Razvijanje zmožnosti kritičnega sprejemanja enogovornih besedil* je pri vse temah poudarjena vloga vrednotenja učinkovitosti, ustreznosti in razumljivosti, tudi pravilnost (bodisi sogovorcev pri ustnih besedilih bodisi zapisanih besedil po sprejemanju zapisanih besedil); pomen vrednotenja, presoje je poudarjen tudi pri vrednotenju, presoji lastnih besedil (9–11). Skladno s cilji so zastavljeni tudi

pričakovani dosežki, rezultati, ki izhajajo iz zapisanih ciljev, vsebin in kompetenc (UN 2008: 34–37).

Učni načrt za predmet slovenščina v splošni gimnaziji (UN 2025)

V letu 2025 je bil potrjen nov Učni načrt za predmet slovenščina v gimnazijah (UN 2025). V opredelitvi predmeta je tako pri namenu predmeta kot pri temeljnih vodilih predmeta dosledno poudarjeno doseganje in uresničevanje ciljev v okviru vseh sporazumevalnih dejavnosti na funkcionalni in kritični ravni; razvijamo torej razmišljujočega, kritičnega bralca ter kritičnega uporabnika (tudi presojevalca) neumetnostnih in umetnostnih besedil (UN 2025: 11). Predmet je nadgradnja učnega načrta iz osnovne šole.

Učni načrt vsebuje 18 tem: *Sporazumevanje in besedilo; Slovenski jezik v prostoru, družbi in času; Jezikovni sistem in njegova vloga; Pravopis in pravorečje; Slovenščina v digitalni dobi; Branje literarnih besedil v celoti; Literarni sistem; Stare neevropske književnosti in antika; Srednji vek; Slovenska slovstvena folklor; Od renesanse do baroka; Klasicizem in razsvetljenstvo; Predromantika in romantika; Realizem in naturalizem; Moderna; Književnost prve polovice 20. stoletja; Književnost druge polovice 20. stoletja; Slovenska književnost 21. stoletja*. Teme so opisane, zapisana so dodatna pojasnila k temi, v posamezni skupini ciljev pa so zapisani cilji, standardi znanja in târmini, ki jih dijak mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati). Pravzaprav so lahko vse teme izhodišče za razvijanje medkulturne zmožnosti, prispevek pa se osredinja predvsem na tiste, ki sledijo ključnim jezikovnim oz. jezikovnokulturnim ciljem posameznih področij skupnih ciljev⁵ (*Sporazumevanje in besedilo*;

⁵ Skupni cilji se opirajo na cilje sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, ki so opredeljeni v *Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja*, *Zakonu o osnovni šoli*, *Zakonu o gimnazijah* ter *Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju* ter različne relevantne dokumente, ki predstavljajo širši okvir tako v slovenskem kot tudi v evropskem prostoru. Pri oblikovanju skupnih ciljev avtorice in avtorji poudarjajo, da ne gre za poenostavljeno dodajanje ciljev obstoječim predmetnim ciljem, temveč za njihovo konkretizacijo z umeščanjem v predmetne cilje. Tako jih bodo učeči se dosegali pri različnih predmetih, v različnih obdobjih, na različnih stopnjah izobraževanja (OŠ in SS). Tako je Komisija za pripravo skupnih ciljev in njihovo umeščanje v učne načrte in kataloge znanj določila pet področij skupnih ciljev: jezik, državljanstvo, kultura in umetnost;

Slovenski jezik v prostoru, družbi in času; Jezikovni sistem in njegova vloga; Pravopis in pravorečje; Slovenščina v digitalni dobi).

V okviru teme *Sporazumevanje in besedilo* (UN 2025: 14)⁶ »dijak uzavešča temeljna jezikovna znanja; nadgrajuje motivacijo in spretnosti s področja razvijanja bralne pismenosti; sprejema, razčlenjuje, tvori in kritično vrednoti različne vrste besedil in s tem razvija svojo (kritično) sporazumevalno zmožnost; pridobiva znanje s področja besedilnih vrst, besediloslovja ter tvorjenja in sprejemanja besedila nasploh«. V okviru skupine ciljev razvijanja bralne pismenosti velja izpostaviti cilja, da dijak zna utemeljiti pomen pismenosti za delovanje v družbi in oblikovanje identitete⁷ ter povezuje in kritično vrednoti informacije v različnih vrstah besedil (UN 2025: 15); v okviru skupine ciljev besedilo, besedilne vrste, besedilne skupine dijak sprejema, tvori, razčlenjuje in kritično vrednoti različne vrste besedil ter s tem razvija svojo (kritično) sporazumevalno zmožnost (UN 2025: 16). Pri standardih znanja izbrane besedilne vrste ponujajo možnosti za razvijanje medkulturne zmožnosti. V okviru skupine ciljev besediloslovje in sprejemanje ter tvorjenje besedila je velja med obveznimi cilji poudariti razvijanje (kritične) sporazumevalne zmožnosti dijakov (UN 2025: 17).

V opisu teme *Slovenski jezik v prostoru, družbi in času*⁸ je zapisano, da dijak (UN 2025: 19) »uzavešča značilnosti slovenskega jezikovnega

trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost. Pri snovanju teh je bila narejena analiza več tujih kurikulumov, pri čemer je komisija ugotavljala, katera znanja (ključne kompetence) izpostavljajo kot temeljna za sedanjost in prihodnost (2022: 5). Dokument *Skupni cilji in njihovo umeščanje v učne načrte in kataloge znanj* je predstavljal temelj ta razmislek predmetnih kurikularnih komisij pri prenovi učnih načrtov v povezavi z umeščanjem skupnih ciljev v učne načrte in didaktična priporočila.

⁶ Izpostavljen je skupni cilj iz prve skupine skupnih ciljev Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, tj. 1.1.5.1 Dijak razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo (1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija).

⁷ Skupni cilj 1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere izbira raznolika bralna gradiva jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.

⁸ Tudi pri tej temi so izpostavljeni skupni cilji znotraj prve skupine skupnih ciljev Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: 1.1.5.1 Dijak razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.; ob tem pa še skupni cilj 1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnost. ter 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnostni za lastno dobrobit in dobrobit drugih.

prostora, razvija zavest o prvem jeziku v večjezični družbi, spoznava jezikovne zvrsti in okoliščine za njihovo rabo ter spoznava zgodovino slovenskega jezika. Razvija in krepi svojo jezikovno, narodno in državljsko zavest.«. V okviru skupine ciljev (Slovenski) jezik v družbi dijak razvija zavest o slovenskem jeziku v družbi in jezikih v družbi nasploh. S tem povezani so tudi standardi znanja in usvojeni termini, relevantni za obravnavano temo: prvi (materni) jezik, drugi jezik, tuji jezik, jezik okolja, državni jezik, uradni jezik (UN 2025: 21).

V okviru teme *Jezikovni sistem in njegova vloga*⁹ je posebej poudarjeno, da dijak (UN 2025: 24) »dejavno, problemsko in z vidika celostne obravnave spozna vse ravnine slovenskega jezika. S tem pridobi metajezikovno znanje ter osnovo za razvijanje in krepitev svoje (kritične) sporazumevalne zmožnosti, zlasti svoje jezikovne samozvesti. Znanje, pridobljeno z izpolnjevanjem ciljev in standardov znanja, ne sme biti samo sebi namen, ampak mora biti tesno povezano s sprejemanjem in tvorjenjem besedil.« Tema se povezuje tudi s poukom tujih jezikov, pri tem pa je poudarjena univerzalnost jezikovnega sistema (poudarek na uporabi podobnosti in na primerjavi med jeziki, ki se jih uči, ter razpoznavo podobnosti in razlike med njimi). Zapisano velja za vse ravnine slovenskega jezika, prav tako pa dijak znanj s področja jezikovnih ravnin povezuje z vsemi temami v UN (tudi književnimi) in z UN drugih predmetov (UN 2025: 24).

V okviru teme *Pravopis in pravorečje*¹⁰ je v opisu teme izpostavljeno, da dijak (UN 2025: 35) dejavno in problemsko spoznava pravopis in pravorečje slovenskega knjižnega jezika, s čimer krepi svoje zavedanje o zakonitostih zapisanega, branega, poslušanega ali govorjenega besedila, ter samozavest ob sprejemanju, razumevanju, doživljanju, vrednotenju in tvorjenju besedil v slovenskem knjižnem jeziku za najrazličnejše življenjske potrebe.«

⁹ Skupna cilja, predvidena za uresničevanje pri tej temi: 1.1.3.1 Dijak se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih straneh idr. (pri vseh predmetih).; 1.1.3.2 Dijak se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno, zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpoznavo podobnosti in razlike med njimi (pri vseh jezikovnih predmetih).

¹⁰ Izpostavljena sta skupna cilja znotraj prve skupine skupnih ciljev Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: 1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah.; 1.1.5.1 Dijak razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

V okviru teme *Slovenščina v digitalni dobi*¹¹ velja izpostaviti cilj, da dijak pridobi znanje, ki je potrebno za soočenje z jezikom in drugimi jeziki v digitalni dobi. Pri tem je poudarjeno, da je tema (UN 2025: 38) »zasnovana odprto in omogoča sodoben pouk tudi ob morebitnih nepredvidenih novih jezikovnih tehnologijah ipd. Tema se vsebinsko navezuje in povezuje z več skupnimi cilji, kot so razvoj digitalnih kompetenc, komunikacija in sodelovanje v digitalnem okolju.« V dodatnih pojasnilih je poudarjeno, naj ima dijak ob tej temi možnost samostojnega dela, ki naj temelji na kritičnem razmišljanju, snov pa naj se obravnava tudi v obliki medpredmetnega povezovanja. Tudi pri tej temi oz. še zlasti pri tej je posebej poudarjena kritičnost, in sicer tako pri ciljih kot tudi pri standardih znanja, med drugim velja izpostaviti, da dijak spoznava in redno uporablja trenutno aktualne jezikovne priročnike v digitalnem okolju in jih (UN 2025: 40) »kritično presoja, se zaveda podobnosti in razlik med jeziki ter je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov ipd., da analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.«

Analiza učbeniškega gradiva *Slovenščina: moč jezika* 1–4

V učbeniških gradivih je medkulturna komponenta lahko izražena eksplicitno z izbranimi temami, z besedili ter besediščem, ki s temami oblikujejo obravnavano celoto.

Slovenščina 1, Moč jezika, Učbenik z vajami za slovenščino – jezik v 1. letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol (SLO 1)

Učbeniško gradivo je sestavljeno iz dveh delov, obsega uvod kot ponovitev temeljnega osnovnošolskega znanja in šest poglavij, v prvem delu so ob *Uvodu* še poglavja *Od jezika do besedila*, *O slovenščini*, *Glasoslovje*, v drugem delu pa *Pisanje z veliko in malo začetnico*, *Iz besediloslovja* in *Iz zgodovine slovenskega jezika*.

SLO 1, 1. del

- UVOD – PONOVI TEV JEZIKOVNE SNOVI (5–45). PRAVOPIS; **Velika in mala začetnica** (21–25). Besedišče: velika začetnica pri zapisu lastnih imen ljudstev *Rom* (22), pri zapisu nekrajevskih imen, kjer z

¹¹ Skupni cilj: 4.5 Reševanje problemov (znotraj področja Digitalna kompetentnost).

- veliko pišemo samo prvo (ali edino) besedo v imenu, vse ostale pa z malo, npr. *Črna gora* (23), če je na neprvem mestu lastno ime, pišemo z veliko tudi to besedo, npr. *Julijske Alpe, Severna Amerika* (23); mala začetnica: izpostavljeni so primeri pisanja/zapisa jezikov, zgodovinskih dogodkov, obdobj, npr. *oktobrska revolucija*, nagrad, npr. *oskar* ali pripadnikov verstev, gibanj, nazorov, npr. *musliman* (24).
- **Zapisovanje prevzetih besed** (31–32). Besedišče: zapis prevzetih besed (splošna poimenovanja običajno podomačimo), npr. *kombajn, špageti, džins*, izjema so npr. poimenovanja avtomobilov (31). Lastna imena v zapisu večinoma ohranjamo v izvirnem jeziku, npr. *Stockholm, Giuseppe Verdi*, znane zgodovinske osebnosti (npr. *Krištof Kolumb*), osebe iz antike (npr. *Perzej*), celine (npr. *Avstralija*), države (npr. *Španija*), reke (npr. *Donava*), mesta (npr. *Pariz*) podomačimo (31). Stvarna lastna imena celo prevajamo: *Kralj Ojdip, Sen kresne noči, Rdeča kapica* ipd. (31); tudi naloga utrjevanja s presojanjem ustreznije rabe. (31); cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; zavedanje in védenje o univerzalnosti jezikovnega sistema (2025).
 - **Pregled zgodovine slovenskega jezika** (38–45). Besedila: *Predniki slovenskega jezika* (38–39); *II. Brižinski spomenik* (izvirnik in prepis v sodobni jezik); *Ta evangeli svetiga Matevsha* (uporaba Frana, korpusa 16)¹², (40); *Janez Svetokriški – uvod v prvi zvezek Svetega priročnika* [splet] (41); *Vodnikovo Povedanje od slovenskiga jezika* [splet] (42); *Žalostno oznanilo – in prijazno povabilo* v Bleiweisovih Kmetijskih in rokodelskih novicah [splet] (43); *Napake slovenskega pisanja* F. Levstika [splet] (44); *Besedni red v govoru* A. Breznika [splet] (45); v razdelkih *Utrdimo* navodila dijaka usmerjajo v premišljeno, usmerjeno in kritično opazovanje besedil, pri čemer je poudarek na kritičnem in razmišljujočem poslušanju ter branju besedil, razčlenjevanju in vrednotenju teh z različnih vidikov (38–45); cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, zvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje,

¹² Ob vprašanju je oznaka za tip nalog, ki spodbujajo uporabo pripomočkov: slovarja, pravopisa, enciklopedije, atlasa, spleta ... V nadaljevanju je v besedilu zapisano [splet].

- razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavedi (2025).
- OD JEZIKA DO BESEDILA (48–74). **Kaj je jezik?** (49–50). Besedišče: *materni jezik, tuji jezik, klasični jeziki, državni jezik, uradni jezik, ogroženi jeziki, naravni jeziki, umetni jeziki, živi jeziki* (49); besedila: v razdelku *Razmislimo* dijaki razmišljajo, v koliko različnih jezikih bi v njihovem razredu lahko naročili kavo ali povedali nekaj osnovnih podatkov o sebi, katerega tujega jezika bi se radi naučili, kateri so sosedski jeziki Slovenije in umestitev/razvrstitev med germanske, romanske, slovanske in ugrofinske jezike (49); v razdelku *Ali ste vedeli?* se dijaki seznanijo, da so na našem ozemlju več stoletij obstajali nemški »jezikovni otoki«, da so pred Turki k nam pribežali hrvaški in srbski *begunci* ter se danes zato še v Čičariji in Beli krajini govorita hrvaščina in srbsščina, da so se pred petsto leti k nam naselili prvi romski *priseljenci* in je zato eden od jezikov na naših tleh tudi romščina (49); besedišče: *begunci, priseljenci* (49); pri shematskem prikazu *Kaj je jezik* je ena od določilnic, da je temelj narodne in jezikovne identitete [splet] (50).
 - **Nebesedni jezik** (53–54). Besedišče: *emotikon, emodži* (53); *slovenska potica* (55).
 - **Kaj je besedilo?** (57–58). Besedilo: *Pogled v znanost* (predstavitev najpomembnejših jezikoslovcev v preteklosti: Jernej Kopitar, Fran Miklošič, Fran Ramovš, Jakob Rigler, Tine Logar, Zinka Zorko, Martina Orožen, Jože Toporišič, Breda Pogorelec in drugi (58). Naloge, ki sledijo celotnemu poglavju, zajemajo vse obravnavane teme, poudarek je na presoji ustreznosti, pomenske jasnosti in slovnične pravilnosti ter povezanosti; kritičnem in razmišljujočem poslušanju/branju besedil ter razčlenjevanju in vrednotenju teh z različnih vidikov. (59–74); cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavedi (2025).
 - O SLOVENŠČINI (77–110). Besedila: zapis o večjezičnosti: »*Večjezičnost je eno od temeljnih načel EU kot demokratične mednarodne organizacije. Cilji te politike so: komunicirati z državljani v njihovem jeziku, zaščititi bogato jezikovno različnost Evrope, spodbujati učenje jezikov v Evropi.*« [splet] (77); *Načelo je zapisano v Listini EU o temeljnih*

- pravicah – kot državljani EU imate pravico do uporabe katerega koli od 24 uradnih jezikov, kadar se obrnete na institucije EU, ki vam morajo odgovoriti v istem jeziku* (77); *Ministrstvo za kulturo – služba za slovenski jezik*, predstavljena je vloga službe (77–78); *Jezikovne zvrsti slovenščine*; *Zakon o javni rabi slovenščine* [splet] (79); *Narečja*; »*Kejk koroških besied pa vi poznate?*« [splet] (82); *Štajerska narečja* (82); *Primorska narečja* [splet] (82); *Gorenjska narečja* [splet] (83); *Rovtarska narečja* [splet] (83); *Dolenjska narečja* [splet] (83); *Panonska narečja* [splet] (83).
- **Slovenščina v družbi** (84–85). Besedišče: *slovenščina kot materni jezik, jezik okolja oz. drugi jezik (za manjšine) in tuji jezik za tujce* (84); *materni jezik kot odraz narodne identitete*; *Prvi jezik je navadno narečje ali katera druga neknjižna zvrst.* (85); besedilo: *razdelek Pomnimo: Slovenščina je drugi jezik za pripadnike narodnih manjšin (italijanska in madžarska), Rome in priseljence, ki živijo v Sloveniji. Podobno velja za Slovence kot manjšine po svetu.* [splet] (85); besedišče: *slovenščina kot tuji jezik* (85); besedilo: *Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik* [splet] (85).
 - **Slovenščina kot državni in uradni jezik v Republiki Sloveniji** (86–87). Besedišče: *slovenščina kot državni in uradni jezik* (86–87).
 - **Slovenščina in narodnostne manjšine** (87). Besedišče: *narodnostne manjšine, dvojezičnost* (87).
 - **Slovenščina kot uradni jezik Evropske unije** (88). Besedišče: *slovenščina kot uradni jezik EU; raba slovenščine je znotraj EU pravica, od nas in naših predstavnikov v evropskem parlamentu pa je odvisno, ali bo tudi vrednota* (88).
 - **Slovenščina v slovenskem jezikovnem prostoru in v izseljenstvu** (88–92). Besedišče: *slovenščina v zamejstvu* (pri zanimivosti je poudarjen pomen pozitivne plati manjšinskega položaja, tj. večjezičnost in večkulturnost ter vloga mostu med dvema jezikoma in kulturama) (90); besedilo: *Zamejska žalostna*.
 - **Slovenščina pred izzivi** (92–96). Besedila: *Slovenščina pred izzivi* (*Slovenščina v znanosti*: primer besedila o stopnji znanja jezika kot pogoj za študij v Nemčiji); *Slovenščina na spletu, v oglaševanju* [splet] (94); besedišče: *jezikovna kultura* (uzaveščanje različnih govornih položajev, izbira ustrezne jezikovne zvrsti glede na govorni položaj); *jezikovna politika, jezik kot izraz narodne identitete* [splet] (94–95); besedilo: *razdelek Pogled v znanost*: o jezikovni politiki in jezikovnem načrtovanju [splet] (95), poudarjeno, da je osrednji cilj slovenske jezikovne politike

- oblikovanje skupnosti samostojnih govork in govorcev z razvito jezikovno zmožnostjo v slovenščini, zadostnim znanjem drugih jezikov, z visoko stopnjo jezikovne samozavesti ter **ustrezno stopnjo za sprejemanje jezikovne in kulturne različnosti** (96); *Zakon o javni rabi slovenščine* [splet] (96). Naloge, ki sledijo celotnemu poglavju *O slovenščini*, sledijo teoretičnim izhodiščem, spodbujajo kritičnega bralca, govorca, pisca, uporabnika z uzaveščanjem različnih govornih položajev in posledično ustrezne izbire jezikovne zvrsti jezika, spodbujajo izražanje lastnega mnenja, presojanje, tudi primerjava z Veliko Britanijo (narečje kot znak geografskega izvora : narečje kot znak razredne pripadnosti). Ponujajo veliko praktičnih primerov z napakami, ki dijaka nenehno nagovarjajo k presojanju in kritični rabi. Poudarjeno je uzaveščanje rabe maternega jezika in slovenščine kot drugega jezika. (95–110).; cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti; zavedanje in védenje o univerzalnosti jezikovnega sistema – poznavanje in zavedanje podobnosti in razlik med jeziki; analiziranje, primerjanje in kritično vrednotenje verodostojnosti in zanesljivosti podatkov, informacij (2025).*
- GLASOSLOVJE (112–140). Besedilo: v razdelku *Razmislimo* se pojavi primerjava med glasovi slovenskega jezika z glasovi enega tujega jezika in ugotavljanje razlik ob tem. [splet (114).; cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: razvijanje jezikovne samozavesti; zavedanje in védenje o univerzalnosti jezikovnega sistema – poznavanje in zavedanje podobnosti in razlik med jeziki ter kritična, preiščljena uporaba gradiv v tujih jezikih (2025).
 - RAZČLEMBE NEUMETNOSTNEGA BESEDILA I (141–147). Besedilo: *Američanka se uči slovensko, da bi Dončiču nekoč rekla: Živjo, Luka!*; besedišče: *večjezičnost* (141); zapis lastnih imen, obisk spletne strani Centra za SDTJ, na katerih ameriških univerzah je mogoče študirati slovenščino in obiskovati lektorat, na spletno stran Slovenska skupnost v ZDA (konzulat Cleveland) [splet] (146).; cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura

in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti (2025).

SLO 1, 2. del

- PISANJE Z VELIKO IN MALO ZAČETNICO (5–26). Besedilo: pravila za pisanje z veliko začetnico niso enaka za vse jezike; podani so primeri za angleščino in nemščino, pri tem pa je poudarjeno, da pravil iz enega jezika v drugega ne prenašamo avtomatsko. (8); cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; zavedanje in vedenje o univerzalnosti jezikovnega sistema (poznavanje in zavedanje podobnosti in razlik med jeziki (2025).
- IZ BESEDILOSLOVJA (28–76). Besedila: *Edinstveno dediščino Kobilarne Lipica in lipicance cenijo po vsem svetu* [splet] (73); objektivna predstavitev osebe (75); vabilo na kulturni dogodek ob kulturnem prazniku (75); cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti (2025).
- IZ ZGODOVINE SLOVENSKEGA JEZIKA (78–118). Besedila: *Zakaj je zgodovina pomembna?* (79–80); *Indoevropski prajezik s primerjalno tabelo zapisa besed* (81); *Praslovanščina* (83–85); *Praslovanščina v Vzhodnih Alpah* (6., 7. in 8. stol.) (85); *Alpska slovanščina* (9. in 10. stol.) [splet] (86); *Brižinski spomeniki in zgodnja slovenščina* (11. in 12. stol.) (86–88); *Drugi slovenski srednjeveški rokopisni spomeniki in narečna slovenščina* (od 13. stol.) (88–94); zanimivi prevodi v sodobno slovenščino: *Služba dami* (90); primeri diplomatskih prepisov, fonetičnih prepisov in prevodov v sodobni jezik (91–92); *Stiški rokopis* (92–93); *Starogorski rokopis* (93), *Stara cerkvena slovanščina* (94–96); *Očenaš v stari cerkveni slovanščini* (zapisi v glagolici, cirilici in prepis v latinico) (96); *Obdobja slovenskega knjižnega jezika* (96–105); *Prvo obdobje – protestantizem (1550–1600)*: primeri besedil v izvirniku in prepisi v sodobno slovenščino, in sicer *Ta evangeli svetiga Matevža* (98);

Postilla slovenska (99); *Psalm 23, En Davidov psalm* (99). Ta koncept je upoštevan tudi v nalogah, kjer najdemo več prepisov besedil: *II. Brižinski spomenik* (diplomatični prepis, približni izgovor, prevod v sodobno slovenščino) (109); *Rateški ali Celovski rokopis* (diplomatični in fonetični prepis) (110); Trubarjev *Ta evangeli svetiga Matevža* (faksimile in prepis v sodobno slovenščino) (112).; cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti (2025).

Slovenščina 2, Moč jezika, Učbenik z vajami za slovenščino – jezik v 2. letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol (SLO 2)

Učbeniško gradivo je sestavljeno iz dveh delov in obsega štiri poglavja, prvi del *Oblikoslovje* in *Iz besediloslovja*, drugi del pa *Iz pravopisa* in *Iz zgodovine slovenskega jezika*.

SLO 2, 1. del

- OBLIKOSLOVJE (5–79).
- **Besedne vrste** (10–13). Besedišče: zapis primerov v slovenščini, angleščini, nemščini in francoščini (9); primerjava med jeziki glede sklanjanja; ob slovenskih strokovnih terminih tudi tujke kot pomoč pri prepoznavanju poimenovanj v drugih jezikih (10–11).; Besedila: razdelek *Zanimivost* (o sklonih, členih, o različnih oblikah za izražanje glagolskega časa, o naklonskih glagolih v slovenščini, angleščini, nemščini in francoščini) (9); *To know grammar or to know about grammar* (9); *Določitev spola anglizmov v slovenščini* (12–13).
- **Samostalni** (13–33). Besedilo: *Utrdim* – pri vprašanjih o sklonih naloga o tem, koliko sklonov pozna slovenščina, koliko angleščina/nemščina; ali je sklanjanje samostalnika Ester v angleščini drugačno kot v slovenščini, ali dijak pozna angleški zaimek, ki ločuje različne sklone; ali pozna kak drug slovanski jezik, ki ločuje sklone in ali jih zna naštet (17).; besedišče: Pri moški sklanjatvi poudarjene pogoste napake pri sklanjanju prevzetih besed, ki jih izgovarjamo drugače kot zapišemo, npr. *radio*.
- **Zaimek** (42–47). Besedilo: pri prvoosebni zaimku poudarjeno, *da samostalni nadomestimo s prvoosebni zaimkom le izjemoma, ko želimo*

- kaj poudariti. V angleščini/nemščini/francoščini in mnogih drugih jezikih je raba osebnega zaimka nujna: On je našel knjigo. (poudarjeno) / Našel je knjigo. (nevtravno); He found a book. Er hat das Buch gefunden. Il a trouvé le livre. (43).*
- **Števniki** (47–50). Besedilo: v razdelku *Zanimivost* je pojasnjeno, da je nihanje števnikov med pridevniško in samostalniško rabo značilno za vse slovanske jezike. *Drugi jeziki, ki se jih učijo v srednji šoli, tega ne poznajo (vsi števnik so v teh jezikih pridevniki). Na to moramo biti pozorni, saj se lahko hitro zmotimo, ko prevajamo v tuje jezike. Izjema je je le množina števnik tisoč (mille) v latinščini, ki nastopa kot samostalni (49).*
 - **Glagol** (50–59). Besedišče: pri glagolskem času primerjave z angleščino kot zanimivost pri sedanjiku (54) in pri glagolskem naklonu (55). *V slovenščini večinoma uporabljamo tvornik, trpnik uporabimo, ko vršilec dejanja ali nosilec stanja ni pomemben, znan ali ga ne želimo izraziti. (55); spreganje glagola, in sicer trpne povedne, velelna in pogojne oblike v razdelku *Pazite* pojasnjuje, da bodo tujke ob slovenskih poimenovanjih v pomoč pri prepoznavanju podobnih glagolskih oblik v tujih jezikih, npr. *perfekt, imperfekt in futur* (56).*
 - **Predlog** (60–61). Besedišče: v razdelku *Zanimivost* pojasnjeno, da slovenščina pozna okoli sto predlogov in da je (primerjalno) v angleščini raba predlogov precej zapletena (61). Naloge, ki sledijo celotnemu poglavju *Oblikoslovje*, sledijo teoretičnim izhodiščem in predstavljenim primerjavam; besedilo: *Iz zgodovine pouka slovenskega jezika* (72).; cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti; zavedanje in vedenje o univerzalnosti jezikovnega sistema – poznavanje in zavedanje podobnosti in razlik med jeziki (2025).
 - **RAZČLEMBE NEUMETNOSTNEGA BESEDILA I** (130–137). Besedilo: *Slovenščina kot velik jezik* (130–131). *Sledijo naloge: na osnovi prebranega članka dijaki z jezikoslovcem organizirajo pogovor o sodobnem slovenskem jeziku v družbi drugih jezikov; priprava javnega vabila za objavo na šolski spletni strani, v njem pa morajo natančno predstaviti temo in vsaj dve podtemi. Pri tem navodilo narekuje, naj utemeljijo pomen usvajanja pravil maternega jezika skozi šolski sistem za razvoj jezikovne samozavesti (upoštevanje zgradbe, oblike, slogovne ustreznosti in jezikovne pravilnosti).; cilji po UN*: oblikovanje in razvijanje zavesti

o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti (2025).

SLO 2, 2. del

- IZ PRAVOPIISA (5–51). **Ločila** (8–9). Besedilo: *Zanimanje za učenje slovenščine na Hrvaškem narašča, težave so z učitelji* [splet] (9).
- **Vejica** (9–16). Besedilo: *Pogled v znanost pri rabi vejice iz prispevka Kozme Ahačiča *Vejice na dopustu* (primerjava z angleščino in zahtevnostjo rabe vejice v angleščini)* (16).
- **Ločila v premem govoru** (24–26). Besedili: poznamo več vrst narekovajev, uzaveščanje rabe pri pisanju na roko oz. na računalnik. Pri pisanju na računalnik ustrezna nastavitve jezika, v katerem pišemo. (25); *Zanimivost* (pojasnjeno, da se v različnih jezikih narekovaji uporabljajo različno. Primer zapisa Sokratove misli »Vem, da nič ne vem.« v slovenščini, angleščini, francoščini, nemščini in ruščini (25)).; cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti; zavedanje in védenje o univerzalnosti jezikovnega sistema; poznavanje in zavedanje podobnosti in razlik med jeziki (2025).
- IZ ZGODOVINE SLOVENSKEGA JEZIKA (54–83). Besedila: *Drugo obdobje – slovenščina v 17. stoletju in prvi polovici 18. stoletja (katoliška doba)* 55–58; besedišče: *erbič, flis, folk, gvant, štima, žlahta* (56); dvojezična in večjezična slovenska mesta [splet] (57–58).
- **Slovenščina v drugi polovici 18. in prvi polovici 19. stoletja** (59–65). Besedila: druga polovica 18. in prva polovica 19. stoletja (osebnosti, položaj slovenščine, razvoj slovenščine) (59–65); *Pokrajinske različice slovenskega knjižnega jezika, Razmah besedil različnih zvrsti, Kopitarjeva slovnica in poenotenje črkopisa, Odločitev za samostojen, »nemcižmov čist« in zvrstno razplasten knjižni jezik*. Naloge, ki sledijo poglavju, so drugačne od vaj v slovnicih in pravopisnih poglavjih, ker je tudi tema drugačna. Ob nalogah, ki so namenjene predvsem pomnjenju

najpomembnejših delov tega poglavja, najdemo bogat in pester nabor raziskovalnih izzivov, kjer se dijak sreča z izvirnimi besedili in ob njih ter nalogah samostojno odkriva, kako se je oblikoval in spreminjal slovenski knjižni jezik pred vzpostavitvijo sodobnega slovenskega knjižnega jezika. (66–83); cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti (2025).

Slovenščina 3, Moč jezika, Učbenik z vajami za slovenščino – jezik v 3. letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol (SLO 3)

Učbeniško gradivo je sestavljeno iz dveh delov in obsega pet poglavij; v prvem delu sta *Skladnja* in *Iz besediloslovja*, v drugem pa *Iz pravopisa*, *Iz besediloslovja* in *Iz zgodovine slovenskega jezika*.

SLO 3, 1. del

- **SKLADNJA** (5–72). **Kaj je skladnja?** (7–10). *Besedili: Skladnja, Syntax in English* (8). Poudarjen je pomen poznavanja skladnje lastnega jezika, tudi za boljše znanje tujega jezika, skladenjska pravila so namreč v različnih jezikih različna, zato je pomembno, da si znamo skladenjska razmerja dobro predstavljati in jih iz jezika v jezik ustrezno prilagajati. Ponujenih je nekaj primerov iz slovenščine in angleščine, pri tem pa poudarjeno, da spremenjen besedni red v slovenščini ne spremeni pomena, pač pa samo odtenek tega, v angleščini pa se s spremembo besednega reda spremeni pomen, pomenskega odtenka iz slovenščine pa ne moremo izraziti (8): *Jaka ljubi Majo. Majo ljubi Jaka. / John loves Mary. Mary loves John.*
- **Osebek** (23–29). *Besedilo*: v slovenskem jeziku so pogosti stavki, ki nimajo osebka, saj njegovo vlogo opravlja osebna glagolska oblika; v mnogih tujih jezikih pa to ni mogoče, osebek je obvezen (23).
- **Vsebina stavka** (49–52). *Besedilo*: v razdelku *Zanimivost* o zanikanju je primerjalno predstavljeno zanikanje v slovenščini in različnih tujih jezikih, kjer je pojasnjeno, da v slovenščini lahko v stavku zanikamo večkrat ali pa sprašujemo z zanikanim stavkom, česar v večini tujih jezikov ne moremo (51).; cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski

- kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti; zavedanje in védenje o univerzalnosti jezikovnega sistema (poznavanje in zavedanje podobnosti in razlik med jeziki (2025).
- RAZČLEMBE NEUMETNOSTNEGA BESEDILA I (90–98). Besedilo: Vabilo ravnateljici Drame, ki bo spregovorila o gledališču in njegovem pomenu za slovensko kulturo ter pripravila spored predstav, ki bi navdušile srednješolce (97).; cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti; zavedanje in védenje o univerzalnosti jezikovnega sistema; poznavanje in zavedanje podobnosti in razlik med jeziki (2025).

SLO 3, 2. del

- IZ PRAVOPISA (7–34). Besedišče: zapisovanje prevzetih besed: primerjava prevzetih imen, poimenovanj držav v slovenščini z izvirniki: *Kanada, Cambridge, John, Harry; apartheid : aparthajd* (13–18); besedilo: *Zanimivost o tujih pisavah, ki niso latinične, npr. cirilica, abadžahad, katakana, hiragana, hanzi* (18). V nalogah, ki sledijo, je poudarek na primerjavi zapisov v izvirniku in v poslovenjenem zapisu ter navodilo, naj dijak pojasni, katero pravopisno pravilo je bilo pri tem upoštevano (14); dijaki so nagovorjeni, da presodijo izbrane zapise prevzetih besed na fotografijah (15). Poseben poudarek je namenjen posebnostim, izjemam. Vaje logično sledijo teoretičnim izhodiščem in podlagam poglavja, dijak razvija kritično sporazumevalno zmožnost ob primerih iz oglasov, prodajnih letakov iz svojega vsakdana (21–34).; cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti (2025).
- IZ BESEDILOSLOVJA (36–84). Besedili: *Ob prižigu luči knjigam: »Trubarjeva domačija bi morala biti katedrala slovenskega naroda«*

- (54); *Bakrene in aluminijaste pustne maske: Liški pustje – svetovni unikum* (58, 59).; cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti (2025).
- IZ ZGODOVINE SLOVENSKEGA JEZIKA (71–79). Besedila: *Uvedba »novih« oblik v knjižno slovenščino, Velik porast javne rabe »nove knjižne slovenščine«, Dokončno oblikovanje »nove knjižne slovenščine«, Slovenščina v času obeh Jugoslavij (1918–1991), Slovenščina v času samostojne Slovenije*. Sledijo vaje z raziskovalnimi izzivi, s pomočjo katerih dijak razvija kritično sporazumevalno zmožnost. (79–84); cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti (2025).

Slovenščina 4, Moč jezika, Učbenik z vajami za slovenščino – jezik v 4. letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol (SLO 4)

Učbeniško gradivo je sestavljeno iz dveh delov in obsega pet poglavij; v prvem delu so poglavja *Besedotvorje, Besedoslovje* in *Jezikovni priročniki*, v drugem pa je sedem poglavij znotraj krovne teme *S slovenščino v življenje in na maturo: »Opremite se«; Zaščitite svoje jezikovne pravice; Prilagajajte besedila glede na okoliščine, namen, naslovnika, prenosnik; Presojajte učinkovitost besedil; Razvijajte svojo bralno pismenost; Razložite kaj o svojem jeziku novim prijateljem in poslovnim partnerjem; Pripravite se na maturo*.

SLO 4, 1. del

- BESEDOSLOVJE (31–79). Besedišče: Prevzete besede so besede, ki so v slovenščino prišle predvsem iz tujih jezikov, v preteklosti iz latinščine, nemščine, hrvaščine, danes pa iz angleščine. Njihov zapis puščamo v izvirniku, lahko pa ga tudi podomačujemo – v celoti ali deloma (65); Besedilo: *Zanimivost* o prevzemanju besed, kar je naravni proces v vseh jezikih, saj skupaj z novo predmetnostjo prevzamemo

tudi poimenovanje zanjo. Pri tem je dobro poznati postopek prevzemanja občnih poimenovanj in se zavedati, da imamo pri tem izbiro; raba jezika – tudi prevzetih besed ali domačih ustreznice – pa je vedno odgovornost posameznika. Pri tem so predstavljena teoretična izhodišča ter delitev prevzetih besed, pojasnjena je vloga etimološkega slovarja pri razlagi izvora besed, predstavljen je *Veliki slovar tujk* (66).; cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti; zavedanje in vedenje o univerzalnosti jezikovnega sistema (poznavanje in zavedanje podobnosti in razlik med jeziki (2025).

SLO 4, 2. del

- S SLOVENŠČINO V ŽIVLJENJE IN NA MATURO (7–11). V uvodniku v poglavje je poudarjen pomen samostojnega sprejemanja jezikovnih odločitev dijakov, saj so oz. bodo polnoletni in bodo tudi znanje slovenščine uporabljali samostojno, samostojno sprejemali svoje jezikovne odločitve.
- **Opremite se** (8–11). Besedišče: nastavitev slovenščine kot izbranega jezika na različnih napravah; prav tako pri rabi velikih jezikovnih modelov in pri pretočnih storitvah. (8–11); besedilo: v razdelku *Pomnimo* je poudarjeno, da življenje pred nas postavlja jezikovne izbire. Ena najpomembnejših je, da znamo svoje digitalno okolje nastaviti tako, da se z nami sporazumeva v našem prvem, maternem jeziku (11).
- **Zaščitite svoje jezikovne pravice** (11–14). Besedila: poudarjeno, da je raba slovenščine pravno urejena z *Zakonom o javni rabi slovenščine* in drugimi zakoni. Prikazan je primer kršitve in kako ravnamo v takšnem primeru. Zato je nujno, da kot tvorci in prejemniki javnih besedil poznamo zakonodajo, se zavedamo pravic in dolžnosti in smo jezikovno ozaveščeni.
- **Prilagajajte besedila glede na okoliščine, namen, naslovnika, prenosnik** (14–17). Besedila: avtentični primer besedila, tj. sporočilo o opravljenem vozniškem izpitu različnim naslovnikom, upoštevajoč različne okoliščine in prenosnik (14–17).
- **Presojajte učinkovitost besedil** (18–22). Besedila: kritično opazovanje besedil, prikaz dejanskih ponesrečenih besedil iz vsakdanjega življenja.

- **Razvijajte svojo bralno pismenost** (22–23). *Besedila*: kaj je bralna pismenost in katere sposobnosti zajema: iskanje informacij, razumevanje besedila in vrednotenje ter razmišljanje o besedilu. Odgovornost za razvijanje te je naša, odgovorni smo torej sami.
- **Razložite kaj o svojem jeziku novim prijateljem in poslovnim partnerjem** (24–27). *Besedila*: splošno znanje o slovenskem jeziku kot del osebne splošne razgledanosti: *Kratek povzetek zgodovine slovenskega jezika* (24–25); *Prelomni dogodki v zgodovini slovenskega jezika* (26); *Nekaj številčk o sodobni slovenščini* (27).; cilji po UN: oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi; umeščanje besedil v kulturni in zgodovinski kontekst, razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti (2008); jezik, državljanstvo, kultura in umetnost: sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje jezikovne samozavesti (2025).

Sklep

Analiza učnih načrtov (UN 2008 in 2025) ter izbranih učbeniških gradiv *Slovenščina: moč jezika 1–4* je pokazala, da je medkulturna komponenta stalno/dosledno prisotna in eksplicitno izražena z izbranimi temami, z besedili ter besediščem, ki s temami oblikujejo obravnavano celoto, prav tako pa gradiva ponujajo veliko možnosti za razvijanje medkulturne in večjezične zmožnosti, ki je nakazana le implicitno, a zaradi bogatega nabora eksplicitno izraženih možnosti ni bila predmet analize. Obravnavane teme in usvajanje jezikovnih ciljev so zasnovani dejavno, problemsko in z vidika celostne obravnave spoznanja vseh ravni slovenskega jezika; dijak je ob aktualnih besedilih nenehno postavljen v vlogo kritičnega bralca, pisca, uporabnika (tudi presojevalca) jezika, ki argumentirano poustvarja in aktualizira različne vsebine.¹³ Učbeniki ob temeljnih vsebinah ter nasvetih in opozorilih, ki služijo orientaciji pred pisanjem besedil, ponujajo še nadgradnjo snovi (*Pogled v znanost*) ter dodatne zanimivosti in znanstvena odkritja v razdelku *Morda vas bo zanimalo podrobneje ...* Naloge, ki sledijo teoretičnim izhodiščem, spodbujajo kritičnega uporabnika jezika

¹³ Dodatno ponavljanje in utrjevanje omogoča sodobna interaktivna nadgradnja na portalu www.iucbenikimk.si, kjer so na voljo dodatne naloge, interaktivne vsebine in povezave do jezikovnih priročnikov.

z uzaveščanjem različnih govornih položajev in posledično ustrezne izbire jezikovne zvrsti jezika ter spodbujajo izražanje lastnega mnenja. Bogat je nabor aktualnih praktičnih primerov z napakami, ki dijaka nenehno nagovarjajo k presojanju in kritični rabi. Ob nalogah, ki so namenjene predvsem pomnjenju najpomembnejših vsebin, učbeniki ponujajo bogat in pester nabor raziskovalnih izzivov, kjer se dijak sreča z izvirnimi besedili in ob njih ter nalogah samostojno odkriva, kako se je oblikoval in spreminjal slovenski knjižni jezik pred vzpostavitvijo sodobnega slovenskega knjižnega jezika. Ob zapisih v izvirniku so podani npr. diplomatični zapis, fonetični zapis ali prevod v sodobno slovenščino. Spoznavanje temeljnih dejstev in nosilcev zgodovine slovenskega jezika in književnosti je eden izmed najpomembnejših pogojev za poglobljanje kulturne, domovinske in državljske vzgoje, umeščanje reprezentativnih del slovenske ustvarjalnosti v evropske kulturne okvire pa spodbuja razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti. Vse zapisano potrjuje tudi uresničevanje skupnih ciljev, kot so sprejemanje, tvorjenje, razčlenjevanje in kritično vrednotenje različnih vrst besedil in razvijanje lastne (kritične) sporazumevalne zmožnosti; razvijanje lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo; razvijanje jezikovne samozvesti. Nenehno je prisotno zavedanje in vedenje o univerzalnosti jezikovnega sistema; poznavanje in zavedanje podobnosti in razlik med jeziki; tako dijak skozi koncept obravnave uzavešča/usvaja zavedanje in vedenje o univerzalnosti jezikovnega sistema; ob tem pozna ter se zaveda podobnosti in razlik med jeziki; tako pri pouku učnega jezika zato uporablja znanje, pridobljeno pri tujih jezikih in obratno, zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpoznavata podobnosti ter razlike med njimi (pri vseh jezikovnih predmetih).

Literatura

Kozma AHAČIČ, Irena KRAPŠ VODOPIVEC, Matej ŠEKLI, David PUC, 2024: *Slovenščina 4: moč jezika*. Učbenik z vajami za 4. letnik gimnazij in srednjih strokovnih šol. (1. del). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Dragica HARAMIJA, 2020: *Gradniki bralne pismenosti: Teoretična izhodišča*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

Saška HORVAT, 2011: Vrednotenje medkulturne zmožnosti pri pouku tujega jezika. *Vestnik za tuje jezike*. Znanstvena založba Filozofske fakultete. 3, 1/2, 111–120. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-5526HZSJ>

Marko JESENŠEK, 2024: *Imenitnost slovenskega jezika* (Zora, 157). Maribor: Univerzitetna založba.

Jeziki v vzgoji in izobraževanju. <https://www.gov.si teme/jeziki-v-vzgoji-in-izobrazevanju/> (12. 1. 2026).

Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje: evropski referenčni okvir (UL EU 2018/C 189/8). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:189:FULL&from=SL> (20. 9. 2025).

Irena KRAPŠ VODOPIVEC, David PUC, Kozma AHAČIČ, Matej ŠEKLI, 2021: *Slovenščina 1: moč jezika*. Učbenik z vajami za 1. letnik gimnazij in srednjih strokovnih šol. (1. del). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Irena KRAPŠ VODOPIVEC, David PUC, Kozma AHAČIČ, Matej ŠEKLI, 2021: *Slovenščina 1: moč jezika*. Učbenik z vajami za 1. letnik gimnazij in srednjih strokovnih šol. (2. del). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Irena KRAPŠ VODOPIVEC, David PUC, Kozma AHAČIČ, Matej ŠEKLI, 2022: *Slovenščina 2: moč jezika*. Učbenik z vajami za 2. letnik gimnazij in srednjih strokovnih šol. (1. del). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Irena KRAPŠ VODOPIVEC, David PUC, Kozma AHAČIČ, Matej ŠEKLI, 2022: *Slovenščina 2: moč jezika*. Učbenik z vajami za 2. letnik gimnazij in srednjih strokovnih šol. (2. del). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Irena KRAPŠ VODOPIVEC, David PUC, Kozma AHAČIČ, Matej ŠEKLI, 2023: *Slovenščina 3: moč jezika*. Učbenik z vajami za 3. letnik gimnazij in srednjih strokovnih šol. (1. del). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Razvoj-solstva/Novice/Nacionalna_strategija_pismenost_-2019_30.doc (12. 1. 2026).

Mojca POZNANOVIČ JEZERŠEK idr., 2008: *Učni načrt. Slovenščina [Elektronski vir]: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija. Obvezni predmet in matura*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Spletna stran je dostopna na http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2011/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_slovenscina_gimn.pdf.

Priporočilo Sveta (Evropske unije) z dne 22. maja 2018 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (Besedilo velja za EGP) (2018/C 189/01). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)) (20. 9. 2025).

David PUC, Kozma AHAČIČ, Irena KRAPŠ VODOPIVEC, Matej ŠEKLI, 2023: *Slovenščina 3: moč jezika*. Učbenik z vajami za 3. letnik gimnazij in srednjih strokovnih šol. (2. del). Ljubljana: Mladinska knjiga.

David PUC, Kozma AHAČIČ, Irena KRAPŠ VODOPIVEC, Matej ŠEKLI, 2024: *Slovenščina 4: moč jezika*. Učbenik z vajami za 4. letnik gimnazij in srednjih strokovnih šol. (2. del). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025. Sprejeto 1. 6. 2021. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=RESO123> (20. 1. 2026).

CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR DEVELOPING INTERCULTURAL COMPETENCES IN LANGUAGE TEACHING IN GRAMMAR SCHOOLS

Summary

Intercultural and multilingual competence is an individual's ability to communicate effectively in a multilingual and multicultural society. This does not entail solely the knowledge of different cultures and their characteristics, but also the development of a positive attitude toward cultural diversity, sufficiently developed skills of culturally appropriate communication, and awareness of oneself and others. It is also an important component of identity formation and personal development of multilingual individuals. Consequently, the development of intercultural competence should be an integral part of any purposeful language learning. Intercultural and multilingual competence is thus included in the curricula of various subjects and, as a cross-curricular theme, in the programme of life and work of education and training.

The course description for the subject Slovene (2008) in the curriculum for grammar schools emphasizes that familiarity with the fundamental facts and key figures of the history of the Slovene language and literature is one of the most important prerequisites for deepening cultural, national, and civic education. Introducing significant Slovene works as part of the European culture additionally contributes to developing broader social competence. Among the general objectives and competences, the second general objective highlights critical and reflective listening to texts, reading them, analyzing and evaluating them from different perspectives, and recognizing potential manipulation. Students situate texts within temporal and cultural contexts, which encourages the development and deepening of cultural and intercultural competence. The paper presents an analysis of the introducing of such content (and objectives) in grammar school curricula (2011 and 2025) as well as in the textbook materials *Slovenščina 1–4: moč jezika*, focusing on the challenges and opportunities these materials offer.